

Американо-британські відносини (1989–1997 рр.)

УДК 94(73:410):327"1989/1997"
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-3.15>

Войтович Олексій Іванович
кандидат політичних наук, доцент
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова
вул. Дворянська, 2, Одеса, Україна
ORCID: 0009-0000-1524-9915

Розглядаються відносини США та Великобританії у період 1989–1997 рр., який був насичений подіями у Європі, Перській затоці та за їхніми межами. Дві країни зіграли одну з вирішальних ролей у розв'язанні проблем, що виникли там і тим самим довели, що насправді являються важливим фактором у досягненні стабільності та безпеки в міжнародних відносинах. Метою статті є дослідження діяльності англо-американського союзу в сучасних міжнародних відносинах. При цьому автором вирішувалось завдання: проаналізувати «особливі відносини» двох країн крізь призму подолання кризових явищ, покладаючись на аналіз мемуарної літератури як джерела дослідження. Методами дослідження є порівняльно-історичний та системний, які дають можливість об'єктивного висвітлення предмету наукової розробки. Двосторонні відносини у період діяльності президента Дж. Буша та прем'єр-міністра М. Тетчер довели свою ефективність особливо під час змін, що відбувались у Східній Європі. Два лідери брали саму активну участь у вирішенні німецького питання. Сполучені Штати і Великобританія успішно протистояли виклику безпеці в регіоні Перської затоки і звільнили Кувейт. Втім ситуація в регіоні залишалась складною у тому числі через деструктивну діяльність іракського лідера. Відносини між двома країнами довели свою „особливість” і зміною лідерів: Б. Клінтон та Дж. Мейджор були ідейними наступниками своїх попередників, хоча були носіями дещо різних, певною мірою, філософських поглядів. Англо-американський альянс продовжував брати участь у розв'язанні проблем на Балканах і що цікаво – у Північній Ірландії. Ольстерська проблема додала труднощів у стосунки Клінтон–Мейджор, але інтереси двостороннього альянсу від цього не постраждали. Вони не стали залежними від ситуації і довели, що мають ключовий характер. Відносини продемонстрували взаємозалежність двох країн, не дивлячись на те, що Сполучені Штати відіграють провідну роль у англо-американському альянсі. Думки про взаємозалежність дотримуються політики і науковці двох країн.
Ключові слова: англо-американський союз, особливі відносини, стратегія, ядерне роззброєння, Перська затока, ольстерське питання, боснійська проблема.

Вступ. Американо-британські відносини як «особливі» беруть свій початок за часів Другої світової війни. С. Гантінгтон пояснював високий рівень співробітництва між Америкою та Великобританією «тісною культурною спорідненістю між цими двома суспільствами» [4, с. 261]. У. Черчилль та Г. Макміллан вважали відносини «особливими». Г. Вільсон називав їх «тісними». Е. Хіт – «природними», а М. Тетчер – «екстраординарними», доказом чого було тісне співробітництво з президентом Р. Рейганом [3, с. 97–108]. «Незвичайним» називав англо-американський союз Дж. Мейджор, а Т. Блер – «міцними відносинами». При цьому, в Лондоні вважали, що Великобританія обов'язково повинна грати роль посередника у відносинах США з континентальною Європою. Сучасні британські консерватори проводять курс на збереження «особливих відносин» з США, на право Великобританії залишатись «ключовою прибічницею Америки» і бути «дуже лояльним союзником» [1, с. 59].

Метою статті є дослідження діяльності англо-американського союзу в сучасних міжнародних відносинах. При цьому автором вирішувались **завдання:** дати оцінку «особливим відносинам» двох країн крізь призму подолання кризових явищ у міжнародних відносинах, покладаючись на аналіз мемуарної літератури як джерела дослідження.

Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань було застосовано **методи:** порівняльно-

історичний та системний, які дають можливість об'єктивного висвітлення предмету наукової розробки.

Результати. Дж. Буш та його адміністрація, прийшовши в Білий дім у січні 1989 р., розглядали Західну Німеччину, а не Великобританію партнером номер один. Новий президент намагався дещо дистанціюватись від тих відносин з Британією, що склались за часів його попередника – Р. Рейгана. Декілька причин пояснювали такий підхід американської сторони. Дж. Бушу не подобалось, що М. Тетчер задавала тон у політичних стосунках з Р. Рейганом. А головне, він вважав, на відміну від свого попередника, що він повинен бути єдиним лідером, як в двосторонніх відносинах, так і в НАТО. Дж. Буш писав: «...я був переконаний у тому, що саме Президент Сполучених Штатів повинен стояти на чолі альянсу» [5, р. 67].

Події 1989 року у Східній Європі внесли свої корективи. «Німецьке питання», яке перейшло у практичну площину порядку денного, потребувало свого невідкладного розв'язання, а потім і агресія Іраку проти Кувейту у серпні 1990 р. змусили Сполучені Штати змінити своє ставлення щодо Великобританії. Зближення між лідерами відбулось вже у ході подолання кризи у Перській затоці. М. Тетчер згадувала: «Під кінець мого прем'єрства між нами встановились добрі взаємовідносини. Тоді я вже знала, що повинна усту-

пити йому ініціативу в бесіді та не скупитись на похвалу» [10, р. 680].

Втім дві країни, як і раніше, тісно співпрацювали в багатьох напрямках: в питанні ядерного роззброєння, яке обговорювалось і було стрижневим у відносинах Схід–Захід наприкінці 80-х років. І Дж. Буш, і М. Тетчер поділяли точку зору (притаманну більшості країн-членів НАТО) згідно з якою альянс не може скорочувати численність тактичного ядерної зброї, поки не буде зменшена перевага у звичайних видах озброєння країн-учасниць Організації Варшавського договору (ОВД). Оскільки ОВД має перевагу, то і скорочення повинно бути асиметричним [5, р. 59]. Дж. Буш і М. Тетчер (на відміну від канцлера ФРН Г. Коля) були єдині у питанні модернізації тактичного ядерного озброєння [5, р. 64]. За словами М. Тетчер, воно було «важливою складовою стратегії гнучкого реагування НАТО» [10, р. 681].

М. Тетчер виступала за єдність НАТО (за будь-яку ціну і в цьому її підтримував Дж. Буш), основу якої складав союз США і Великобританії. Дж. Буш згадував слова Тетчер: «Саме головне – це злагода між США та Великобританією, оскільки без цих двох країн немає НАТО» [5, р. 69].

1 червня 1989 р. два лідери провели перші двосторонні переговори. Зустріч виявила схожість поглядів майже по всім ключовим питанням. Після цієї зустрічі кожен з них мав більше причин вважати, що знають один одного. М. Тетчер цінувала в президенті порядність і патріотизм. У свою чергу Дж. Буш високо ставив бажання прем'єр-міністра зберегти існуючі відносини зі Сполученими Штатами, задля чого вона була схильна йти на компроміс, або ж прислухатись до міркувань американської сторони. Це виявилось напередодні радянсько-американської зустрічі на найвищому рівні на Мальті в листопаді 1989 р. Тетчер зайняла жорстку позицію в питаннях роззброєння. Вона була проти, але вирішила підтримати президента.

Кінець листопада 1989 р. – падіння Берлінської стіни і початок стрімкого об'єднання Німеччини у викликав у Тетчер занепокоєння. Далі відносини між США та Великобританією розвивались через призму розв'язання німецького питання та процесів у Східній Європі. На відміну від президента, який був налаштований більш оптимістично, прем'єр-міністр неохоче підтримувала процес німецького об'єднання. У неї були певні побоювання перед економічним потенціалом об'єднаної країни; вважала, що в рамках ЄС єдина Німеччина може перетворитись в економічну імперію [5, р. 249], [10, р. 670–671]. На зустрічі з президентом у квітні 1990 р., після того, як американська сторона запропонували членство об'єднаної Німеччини у НАТО, висловились за те, щоб альянс й надалі залишався у якості основи оборонної системи Заходу. Належну роль вона відводила й Нараді з безпеки

та співробітництва в Європі (НБСЕ), як політичному форуму в рамках відносин Схід–Захід.

«Особливі відносини» проявились під час подолання кризи у Перській затоці. Дж. Буш писав: «Ми з Маргарет бачили ситуацію практично ідентично, що, я думаю, вселяло в нас упевненість» [5, р. 319]. Тільки-но сталась, на початку серпня 1990 р., агресія Іраку проти Кувейту, як Тетчер заявила американському президенту, що «не можна миритись агресором» [10, р. 698]. З самого початку категорично наполягала на силовому варіанті розв'язання цієї проблеми (за рахунок політичного): силі можна протиставити тільки силу і примусити Багдад, у тому числі зброєю, вивести свої війська з Кувейту. Вона запропонувала президенту британські війська для участі в коаліції проти Хусейна. (Можливо це впливало з того, що М. Тетчер називала С. Хусейна диктатором, який підкорює свою політику власним примхам, «бандитом міжнародного масштабу», «фанатиком війни» і порівнювала його з Гітлером, а Ірак під його керівництвом – «це не просто держава-ізгой, це ще й грабіжник, жертвами якого практично завжди стають інші мусульмани» [11, р. 226]. Хоча ще зовсім недавно, у роки ірано-іракської війни 1980–1988 рр., Захід був на боці іракського лідера. З цього приводу британський прем'єр-міністр Т. Блер зробив висновок, що підтримавши зброєю С. Хусейна у 1980-х роках, країни Заходу поступили необачливо. «То був тактичний хід, – писав він, – але стратегічна помилка» [2, с. 412].)

Дж. Буш згадував, що «Маргарет Тетчер проявляла нетерплячість» у підготовці військової акції, керуючись тими резолюціями, що країни альянсу вже отримали від ООН [5, р. 384]. За словами Дж. Мейджора, вона нібито сказала президенту: «Зараз не час вештатись, Джордж» [9, р. 223].

19–21 листопада 1990 р. у Парижі відбулась зустріч країн-учасниць НБСЕ. На форумі було підписано «Хартію для нової Європи», де констатовалось завершення «холодної війни». Як згадував Дж. Буш, він намагався морально підтримати М. Тетчер у дні роботи НБСЕ: зустріч у Парижі відбувалась одночасно з боротьбою в Консервативній партії за лідерство. Поразка Тетчер та її відставка з посади прем'єр-міністра 28 листопада була для американського президента повним розчаруванням, а, за свідченням Дж. Мейджора, – «потрясінням» [9, р. 225]. «Я вельми поважав Маргарет, – писав Дж. Буш, – захоплювався нею і відчуваю ці почуття й досі. Вона дуже мужня жінка з твердими переконаннями, підтримувала демократію у всіх революціях, які ми випестували, була мудрим другом і радником США та моїм особисто» [5, р. 410].

Наступником М. Тетчер став Дж. Мейджор для якого не існувало альтернативи «особливим відносинам» з США: у цьому питанні він був її ідейним наступником. Мейджор писав, що «спільність

інтересів та світогляду Англії та Америки в цілому дозволяла обходитись без дипломатичних тонкощів і швидко вирішувати питання по суті» [9, р. 119]. А на той час головним питанням були події у Перській затоці. Упродовж грудня США, Великобританія і СРСР продовжували дипломатичні зусилля (без особливої надії на успіх) з метою уникнути війни. «В Британії ми теж сподівались уникнути війни», – згадував Дж. Мейджор [9, р. 223]. Але Ірак не збирався залишити Кувейт.

21 грудня 1990 р. Дж. Мейджор, разом з дружиною Нормою, прибув у Вашингтон з метою, за його словами, «завоювати довіру американців», обговорити поточні питання двосторонніх відносин та військовий варіант розв'язання кризи у Перській затоці. «Я був знайомий з ним раніше, – згадував Дж. Буш, – і з самого початку відчув до нього симпатію» [5, р. 429]. Довірливі відносини між обома лідерами встановились з першої зустрічі. Між ними не існувало таємниць у питанні планування військової операції «Буря в пустелі», яка повинна була розпочатись 16 січня, тому Дж. Мейджор потім напише: «Війна у Перській затоці була війною під керівництвом США та Великобританії» [9, р. 226].

Раніше, у січні 1990 р., Дж. Буш заявив, що Сполучені Штати повинні використовувати військову могутність з метою, яка виходить за межі стримування. Такий підхід президента впливав з його політичної філософії, згідно якої Америка є маяком надії для всього світу, маяком свободи і справедливості та ідеї, яка стала вже практикою, забезпечення інтересів Сполучених Штатів за допомогою політики з позиції сили [8, р. 204]. Тепер, у січні 1991 р., він, як і раніше М. Тетчер, розглядав лише силовий варіант розв'язання проблеми, недовіряючи не стільки тому, що можна досягти результату дипломатичними зусиллями, а скільки – С. Хусейну. Економічні санкції проти Іраку, як і зусилля ООН та інших країн, лідери яких, наприклад, М.С. Горбачов вважали, що політичному варіанту подолання кризи немає альтернативи [9, р. 231], не дали очікуваного результату. С. Хусейн проігнорував заклики щодо неухильного і безкомпромісного виконати резолюції Ради Безпеки ООН.

«Буря в пустелі» відбулась 17 січня – 28 лютого 1991 р. Вона принесла перемогу військам коаліції. Кувейт було звільнено.

Зустріч лідерів країн «великої сімки» в Лондоні у липні 1991 р. була ще одним прикладом прояву «особливих відносин» між Сполученими Штатами і Великобританією та їхніми лідерами [9, р. 499]. Напередодні конференції провідних промислових націй Дж. Буш зустрівся за «чудовою приватною вечерею у Джона Мейджора на Даунінг-стріт, 10» [5, р. 507]. Це була зустріч двох політичних діячів, загартованих спільними діями у нещодавній військовій операції. Прем'єр-міністр писав у спогадах про президента: «Він був добрим другом. ...Його

знання світу було вражаючим, хоча стурбованість міжнародними зобов'язаннями Америки дорого коштувала йому на президентських виборах 1992 року» [9, р. 499].

Дж. Буш програв вибори. Перемогу здобув кандидат від Демократичної партії Б. Клінтон. У грудні 1992 р. Дж. Мейджор зустрівся з президентом Дж. Бушем. На порядку денному була Боснійська проблема та безпека наземних військ Америки, Великобританії або ж НАТО у тому разі, якщо вони там з'являться [9, р. 539]. З точки зору учасників переговорів, проблема на Балканах загострилась через «сербський експансіонізм». Втім щодо погіршення ситуації у регіоні існував й інший погляд. Колишній міністр закордонних справ Великобританії Д. Оуен вважав, що Європейське Співтовариство, визнавши Словенію та Хорватію, сприяло інтернаціоналізації конфлікту, його поглибленню. На його думку, для справжнього розв'язання проблеми потрібно було «шукати загальне політичне рішення для всієї колишньої Югославії й не допускати односторонніх відокремлень» [12, р. 2].

Візит засвідчив високий рівень співробітництва двох лідерів, які належали до консервативного табору. Вважалось, що дружба між Бушем та Мейджором негативно позначиться на відносинах останнього з новообраним президентом-прогресистом Клінтоном, що між ними існуватиме особиста неприязнь через уявні проблеми, які торкались періоду навчання Клінтона в Англії [9, р. 497].

Історія зовнішньої політики обох країн свідчить, що тривалий час вона була двопартійною. Такою – двопартійною вона залишилась, у всякому разі, у відносинах між двома націями. «Особливі відносини» довели свою пріоритетність і ефективність: тоді ж в грудні Мейджор зустрівся з Клінтоном. Він отримав запрошення відвідати Сполучені Штати з візитом і бути першим іноземним гостем після інаугурації. Обговорювалась також проблема Боснії та Північної Ірландії. Дж. Мейджор потім напише, що «між нами ніколи не було проблем», а президент «з самого початку показав, що зацікавлений у нашій співпраці» [9, р. 498]. Прем'єр-міністр розгледів такі важливі якості Клінтона, як вміння глибоко понуритись у проблему [9, р. 499]. (Цікаво що відносини Мейджор–Клінтон у цей перехідний період знайшли більшого відображення у спогадах Мейджора, аніж у спогадах Клінтона. Певна прохолода у відносинах все ж таки була.)

У лютому 1993 р. у Білому домі відбулась перша зустріч Дж. Мейджора з новообраним президентом США Б. Клінтоном. В центрі уваги були проблеми Боснії; йшлося про роз'єднання воюючих сторін. Тоді американці ще не були готові надіслати свої війська на Балкани. Прем'єр-міністр згадував: «Президент і я обговорювали це питання за обідом, на якому був присутній і віце-президент Ел Гор» [9, р. 539].

Слід сказати, що західні лідери тоді, як і раніше, у загостренні ситуації звинувачували боснійських сербів та лідера Сербії С. Мілошевича, який, на їхню думку, хотів створити «Велику Сербію». Дж. Мейджор писав, що Мілошевич «розпочав підрич тонко збалансованої системи регіональної автономії в країні, рішивши, що з попелу Югославії повинна відродитись «Велика Сербія»» [9, р. 532]. Такої точки зору був і Клінтон, який потім написав, що «бомбові удари НАТО та військові поразки сербської армії» поклали кінець цим намірам та війні в цілому [6, р. 511–512]. (Силове розв'язання, як наслідок одностороннього бачення витоків конфлікту, буде дещо пізніше. А в травні 1993 р., за словами Клінтона, «ми усі ще були дуже далекі від розв'язання цієї проблеми» [6, р. 513].) На думку ж Д. Оуена «це дуже складна війна за своїм походженням» [12, р. 2]; її витокі сягають часів Другої світової війни, коли хорвати та мусульмани «вчинили жахливу різанину сербів» [12, р. 7].

«Особливі відносини» між двома країнами проявились не тільки у сфері міжнародних відносин, що є цілком природним. Вони торкнулись і внутрішньополітичного розвитку Великобританії, коли президент Клінтон проявив ініціативу у врегулюванні ольстерського питання. Йдеться про тривалий конфлікт у Північній Ірландії між протестантами-юніоністами та католиками-ірландцями.

На початку 1994 р. виникло питання про надання американської візи лідеру північноірландської партії «Шин Фейн» Дж. Адамсу. Британський уряд рішуче виступав проти на тій підставі, що сама партія та Ірландська республіканська армія (ІРА) тривалий час займаються терористичною діяльністю, а Адамс не відмовився від насилля й не підтримав «Декларацію принципів», як основу для врегулювання проблеми [6, р. 579]. В оточенні Клінтона також були проти надання візи, зокрема держсекретар У. Крістофер, який аргументував своє ставлення тим, що це завдасть удару по «особливим відносинам» між двома країнами [6, р. 579].

Президент вирішив питання з візою на користь Адамса, який відвідав Америку наприкінці січня 1994 р., пообіцявши переконати свою партію «прийняти конкретні позитивні рішення» [6, р. 581]. Британський прем'єр-міністр був «здивований та роздратований» таким кроком американського президента так, як він, на його думку, не призведе до припинення вогню [9, р. 456]. Воно й не дивно після десятиліть кривавих сутичок. (Коли у квітні 1995 р. Дж. Мейджор відвідав США, то на зустрічі з Б. Клінтоном обговорювалось ольстерське питання. Президент заявив, що він буде жорстко вимагати від Адамса виконання взятих зобов'язань [9, р. 475].) За словами Клінтона, «британці були розлютовані» його рішенням, бо вважали, що Адамс не відмовився від насилля, від спроб вбити М. Тетчер [6, р. 580]. (Дехто при-

пускав, що такий крок з боку президента був помстою прем'єр-міністру за підтримку Дж. Буша під час президентської кампанії. Клінтон відхиляв таке припущення.) Через сім місяців ІРА оголосила про припинення вогню. «Це було початком, – згадував Клінтон, – моєї самої активної участі в тривалих, що викликали сильні емоції, складних пошуках миру в Північній Ірландії» [6, р. 581].

Таким чином, починаючи з 1994 р., у порядок денний двосторонніх відносин увійшло ольстерське питання. У його розв'язанні були злети і падіння, але варто зазначити, що «особливі відносини» як стратегічні для обох країн, з одного боку, сприяли подоланню проблеми, а з іншого – не стали залежними від неї. Англо-американський союз залишався міцним, навіть якщо у стосунках між лідерами була прохолода. Доказом чого був візит британського прем'єр-міністра у США наприкінці лютого 1994 р. Президент Клінтон був упевнений, що існуючі розбіжності між двома лідерами через візу Адамсу «не нанесуть збитків відносинам між Америкою та Великобританією і не заважатимуть нашій активній співпраці у врегулюванні ситуації в Боснії та розв'язанні інших проблем» [6, р. 583]. Мейджора Клінтон оцінив як «серйозну й розумну людину», яка щиро намагається розв'язати ольстерське питання [6, р. 583].

Наприкінці листопаду 1995 р. американський президент відвідав Лондон. Прем'єр-міністр згадував, що президент і він хотіли, щоб цей візит укріпив підтримку «мирного процесу» в Північній Ірландії. «За три дні свого перебування у Великобританії та Ірландії, – писав Дж. Мейджор, – Білл Клінтон ні разу не помилився» [9, р. 484]. Успіх у подоланні проблеми був пов'язаний з бажанням двох лідерів – Клінтона та Мейджора розв'язати її виключно політичними засобами, змусивши діяти саме так і представників ворогуючих сторін. Мейджор довів, що альтернативи політичним методам не існує. Він потім писав, що задля миру та всебічного політичного врегулювання він був готовий співпрацювати з усіма демократичними політичними партіями [9, р. 489]. (Нажаль, вони не завжди діяли саме так у випадках щодо інших країн.) У своїй промові в Палаті громад Клінтон дав високу оцінку діяльності та наполегливості Мейджора у врегулюванні ольстерської кризи та подякував «британців за підтримку мирного процесу в Боснії й готовність зіграти важливу роль в операціях НАТО в цьому регіоні» [6, р. 686].

На початку 1996 р. ситуація в Північній Ірландії погіршилась. ІРА відмовилась від припинення вогню. За порушення миру довіра до Дж. Адамса похитнулась. Клінтон вважав, що певну відповідальність за погіршення ситуації несе й британський уряд [6, р. 700].

Боснійська проблема, у загостренні якої звинувачувались серби, розглядалась упродовж 1994–

1995 pp. [6, p. 666]. У травні 1995 р. Б. Клінтон, Дж. Мейджор та Ж. Ширак обговорювали питання про створення сил швидкого реагування, щоб захистити миротворців ООН в Боснії від ймовірних нападів [6, p. 656]. А в середині вересня 1995 р. у Дейтоні (шт. Огайо) почались переговори по Боснії, які врешті-решт встановили мир [6, p. 669].

Не тільки регіональні або внутрішньополітичні конфлікти дають змогу простежити діяльність англо-американського альянсу. Вона проявилась і в інтерпретації політичними діячами двох країн подій та результатів Другої світової війни. 6 червня 1994 р. Б. Клінтон і Дж. Мейджор зустрілись з метою відзначити 50-річчя Дня Д – операції «Оверлорд» – висадки американо-британських військ у Нормандії (Північна Франція). Американський президент зазначив, що ця подія «ознаменувала приближення завершення Другої світової війни у Європі» [6, p. 598–599]. Хоча, як відомо німецький контрнаступ в Арденнах 16 грудня 1944 р. ледь не обернувся для союзників катастрофою: їм на допомогу прийшла Червона Армія.

На думку ж британського прем'єр-міністра, річниця варта того, щоб її відзначити «не в дусі шовінізму, а в дусі примирення», нагадавши про англо-американський «незвичайний союз, який приніс мир і свободу західному світу» [9, p. 528]. Так, в умовах, коли Захід заявив про свою перемогу у «холодній війні», перекреслювалася, нажаль, і вирішальна роль СРСР, якого не стало, у розгромі гітлерівської Німеччини та її союзників. У 1983 році британський історик М. Хастінгс писав, що сьогодні неможливо не визнати, що радянські війська зіграли вирішальну роль у «війні на Заході, розгромивши кращі сили німецької армії, знищивши біля двох мільйонів солдат, раніше ніж союзний солдат 6 червня 1944 року ступив на берег Франції» [7, p. 11].

Висновки. Розглянуто окреслене коло питань у відносинах США та Великобританії у період діяльності президентів Дж. Буша, Б. Клінтона і прем'єр-міністрів М. Тетчер та Дж. Мейджора. Ці майже десять років були сповнені драматичними подіями у Європі, та поза її межами. Сполучені Штати та Великобританія зіграли одну з ключових ролей у розв'язанні проблем, що виникли і тим самим довели, що альянс двох країн є важливим фактором у досягненні стабільності та безпеки в міжнародних відносинах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бжезінський Зб. Велика шахівниця / пер. з англ. О. Фешовець. Харків: Ранок: Фабула, 2022. 288 с.
2. Блер Т. Шлях / пер. з англ. Петро Таращук. Київ: Темпора, 2011. 848 с.
3. Войтович О.І. М. Тетчер і Р. Рейган у спогадах сучасників: політичні портрети // *Вісник ОНУ. Політичні науки*. Одеса, 2016. Том 21. Випуск 4 (27). С. 97–108.

4. Гантінгтон С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку / пер. з англ. Наталії Климчик. Львів: Кальварія, 2006. 474 с.

5. Bush G. & Scowcroft B. A World transformed. New York: Alfred A. Knopf, 1998. xiv, 587 p. URL: <https://archive.org/details/worldtransformed0000bush> (Дата звернення: 3.08.2023)

6. Clinton B. My Life. New York: Alfred A. Knopf, 2004. 957, xlii p. URL: <https://archive.org/details/mylifeci00clin> (Дата звернення: 3.08.2023)

7. Hastings M. Overlord. D-Day and the Battle for Normandy. New York: Simon & Schuster, 1984. 368 p. URL: <https://archive.org/details/overlorddday00hast/mode/2up> (Дата звернення: 3.08.2023)

8. Looking Forward. An autobiography / by George Bush with Victor Gold. New York: Doubleday, 1987. xii, 270 p. URL: <https://archive.org/details/lookingforward-00bush> (Дата звернення: 3.08.2023)

9. Major J. The Autobiography. New York: HarperCollins Publishers, 1999. xxiii, 774 p. URL: <https://archive.org/details/johnmajor00john/page/774/mode/2up?view=theater>

1. (Дата звернення: 3.08.2023)

10. Margaret Thatcher. The Autobiography. New York: HarperCollins Publishers, 2010. xii, 788 p. URL: https://archive.org/details/margareththatcher0000that_s3y7 (Дата звернення: 3.08.2023)

11. Thatcher M. Statecraft. Strategies for a Changing World. London: HarperCollins Publishers, 2002. xxv, 486 p. URL: <https://archive.org/details/statecraft00marg> (Дата звернення: 3.08.2023)

12. The Future of the Balkans. An Interview with David Owen. *The Editors Foreign Affairs*. Spring, 1993. Vol. 72. № 2. P. 1–9.

REFERENCES:

1. Bzhezinsjkyj, Zb. (2022). Velyka shakhivnycja / per. z anghl. O. Feshovec. [The Grand Chessboard]. Kharkiv: Ranok: Fabula, 288 s.
2. Bler, T. (2011). Shljakh / per. z anghl. Petro Tarashhuk. [A Journey]. Kyiv: Tempora, 848 s.
3. Vojtovych, O.I. (2016). M. Tetcher i R. Rejghan u spoghadakh suchasnykiv: politychni portrety [M. Thatcher and R. Reagan in their Contemporaries' Memoires: Political Portraits] // *Visnyk ONU. Politychni nauky*. Odesa. Tom 21. Vypusk 4 (27). S. 97–108.
4. Ghantington, S. (2006). Protystojannja cyvilizacij ta zmina svitovogho porjadku / per. z anghl. Nataliji Klymchuk. [The Clash of Civilization and the Remaking of World Order]. Ljviv: Kaljvarija, 474 s.
5. Bush, G. & Scowcroft, B. (1998). A World transformed. New York: Alfred A. Knopf, xiv, 587 p. URL: <https://archive.org/details/worldtransformed0000bush> (Дата звернення: 3.08.2023)
6. Clinton, B. (2004). My Life. New York: Alfred A. Knopf, 957, xlii p. URL: <https://archive.org/details/mylifeci00clin> (Дата звернення: 3.08.2023)
7. Hastings, M. (1984). Overlord. D-Day and the Battle for Normandy. New York: Simon & Schuster, 368 p. URL: <https://archive.org/details/overlorddday00hast/mode/2up> (Дата звернення: 3.08.2023)

8. Looking Forward. An autobiography / by George Bush with Victor Gold. (1987). New York: Doubleday, xii, 270 p. URL: <https://archive.org/details/lookingforward-00bush> (Дата звернення: 3.08.2023)

9. Major, J. (1999). The Autobiography. New York: HarperCollins Publishers, xxiii, 774 p. URL: <https://archive.org/details/johnmajor00john/page/774/mode/2up?view=theater> (Дата звернення: 3.08.2023)

10. Margaret Thatcher. (2010). The Autobiography. New York: HarperCollins Publishers,

xii, 788 p. URL: https://archive.org/details/margaretthatcher0000that_s3y7 (Дата звернення: 3.08.2023)

11. Thatcher, M. (2002). Statecraft. Strategies for a Changing World. London: HarperCollins Publishers, xxv, 486 p. URL: <https://archive.org/details/statecraft00marg> (Дата звернення: 3.08.2023)

12. The Future of the Balkans. An Interview with David Owen. The Editors // Foreign Affairs. Spring, 1993. Vol. 72. № 2. P. 1–9.

The USA-British relations (1989–1997)

Voytovynych Oleksiy Ivanovych

Candidate of Political Sciences,
Associate Professor

I. I. Mechnikov Odesa National University
Dvoryanska str., 2, Odesa, Ukraine
ORCID: 0009-0000-1524-9915

The USA-British relations in the period 1989–1997 are analyzed. This period was rich in different events in Europe, in the Persian Gulf and in other places. These two countries played one of the decisive roles in the solutions of the problems, which had appeared there, and this fact really proved them to be the important factor in the achievement of the stability and safety in the international relations. The research of the English-American alliance activity in the current international relations is the purpose of this work. The following task was set by the author: to analyze the “special relations» of the two countries through the prism of the crisis phenomena overcoming. The research was based on the works of memoirs as the main source of information. The comparative historic and system research methods were applied as they promote the impartial interpretation of the scientific development object. The bilateral relations in the period of the president G. Bush and the Prime Minister M. Thatcher proved their efficiency, especially during the changes in the Eastern Europe. The two leaders took the most active part in the German question solution. The USA and Great Britain successfully oppressed the unsafe situation in the Persian Gulf region and liberated Kuwait. However the situation in the region remained hard, in some way due to the destructive Iraq leader’s activity. The relations between the two states in question proved their “specialty» with the change of the leaders: B. Clinton and G. Major were the mental followers of their predecessors, though they were bearers of the different (to some degree) philosophical views. The England-American alliance continued to take part in the Balkans problems solution, and what is more unusual – in Northern Ireland. The Ulster problem created the certain difficulties in Clinton–Major relationships. Still, this situation didn’t damage the bilateral interests. They didn’t become dependent on the situation and proved to remain based on the key principles. Despite the fact that the United States plays a leading role at the Anglo-American alliance, relations demonstrated the interdependence of the two countries. Thoughts about an interdependence are shared by politicians and scientists from both countries.

Key words: England-American alliance, special relations, strategy, nuclear disarmament, the Persian Gulf, Ulster problem, Bosnian problem.